

ปัญหาการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564¹

ร.ต.อ.ภาณุพันธ์ จันทรโณม²

ปัญหายาเสพติดในประเทศไทยนับวันยังมีความรุนแรงและเรื้อรังมากยิ่งขึ้น ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านความมั่นคง ด้านสังคม เศรษฐกิจ และการพัฒนาประเทศ รวมถึงมีผลกระทบโดยตรงต่อผู้เสพหรือผู้ติดยาเสพติด ทั้งทางด้านพฤติกรรมร่างกาย จิตใจ ความคิด อารมณ์ และสังคม เนื่องจากยาเสพติดทุกชนิดเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายจะออกฤทธิ์โดยตรงต่อสมอง ทำให้เกิดปัญหาจากผู้เสพยาเสพติดคั่งค้างอย่างมากมายที่เป็นข่าวใหญ่หลายๆข่าวในช่วงเวลาที่ผ่านมา ในอดีตภาครัฐเน้นมาตรการปราบปรามผู้กระทำความผิดมิบดลโทษที่หนัก แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างแท้จริง เนื่องจากปริมาณของผู้เสพมีจำนวนเพิ่มมากยิ่งขึ้น ไม่ได้ลดปริมาณลง การที่แก้ไขปัญหายาเสพติดให้ลดลงหรือหมดสิ้นไป จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องลดปริมาณของผู้เสพให้ลดลง

จากปัญหายาเสพติด ซึ่งประเทศไทยพยายามหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้ จนนำมาสู่การออกกฎหมายยาเสพติดฉบับใหม่ ได้แก่ ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 โดยปรับเปลี่ยนแนวคิด ปรับมุมมองที่มีต่อประเด็นปัญหายาเสพติดจากเดิม คือ การมองผู้เสพเป็นผู้ป่วยมากกว่าเป็นอาชญากร รวมทั้งปรับเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติ เน้นแก้ปัญหายาเสพติดด้วยการบำบัดรักษามากกว่าการลงโทษทางอาญา และปรับการลงโทษผู้กระทำความผิดให้สมเหตุสมผล ได้สัดส่วนกับลักษณะการกระทำมากขึ้น และยังเปิดช่องการนำยาเสพติดไปใช้ประโยชน์ในทางอื่นๆ เช่น ทางทางการแพทย์มากขึ้น มิได้มองยาเสพติดในแง่ลบแต่เพียงอย่างเดียว

การที่ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ซึ่งเป็นกฎหมายยาเสพติดฉบับใหม่ บังคับใช้นั้น ทำให้เกิดความหวังว่า จะช่วยแก้ปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมาช้านานได้อย่างมีประสิทธิภาพจริง จนปัญหาดังกล่าวจะหมดไปจากสังคมไทย แต่อย่างไรก็ตาม การจะแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่ได้ขึ้นอยู่กับหลักการที่ถูกเขียนไว้ในตัวบทกฎหมายเพียงอย่างเดียว หากแต่สิ่งสำคัญกว่านั้นคือ การนำข้อกฎหมายมาใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพและตอบเจตนาของกฎหมาย ซึ่งจะพบว่า จากการที่ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ได้ถูกประกาศใช้มาแล้วนั้น จะได้ยินเสียงสะท้อนจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานว่า ในตัวบทกฎหมายยังมีช่องโหว่หรือปัญหาที่พบในการใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ มีข้อบกพร่องและข้อจำกัดบางประการ อันก่อให้เกิดปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งทางข้อกฎหมาย และแนวทางการปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อแนวปฏิบัติตามกฎหมายในหลายประเด็น ยังไม่ได้มีการออกกฎหมาย เช่น ประกาศ หรือ กฎกระทรวง

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์จุฑาพร วงศ์ทองสรรค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐ สันตาสว่าง และรองศาสตราจารย์ประเทือง ธนิยผล

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาเขตเชียงใหม่ สาขาวิชานิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ที่เป็นกฎหมายลูกมารองรับการปฏิบัติงานหรือตีความตามตัวบทให้ชัดเจน ทำให้เกิดปัญหากับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการเกี่ยวกับยาเสพติด โดยเฉพาะการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร

จากการศึกษาปัญหาการบังคับใช้กฎหมายตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการทำให้ไม่เกิดประสิทธิภาพและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ยกพิจารณาเป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์เมื่อตรวจพบผู้ที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ

ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 114 วรรคแรก บัญญัติว่า “ ในกรณีที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจ ตรวจพบผู้ที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ากระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดตามมาตรา 162 หรือมาตรา 163 หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพตามมาตรา 164 และต้องเข้าเงื่อนไข และสมควรจะเข้ารับการบำบัด ก็ให้ส่งตัวผู้นั้นไปสถานพยาบาลยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรอง”

การที่กำหนดบทกำหนดโทษฐานมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ ตามมาตรา 164 บัญญัติว่า “ ผู้ใดมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดให้โทษในประเภท 1 ประเภท 2 หรือประเภท 5 หรือวัตถุออกฤทธิ์ในประเภท 1 หรือประเภท 2 เพื่อเสพอันเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 107 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ให้มีสิทธิสมัครใจเข้ารับการบำบัดนั้น เป็นปัญหาที่ยากต่อการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงาน ซึ่งจะต้องหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์เจตนา เมื่อตรวจพบผู้ที่มีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่ามียาเสพติดอยู่ในความครอบครอง และการครอบครองยาเสพติดของบุคคลดังกล่าวนั้นเอาไว้เพื่อเสพหรือไม่ โดยจะต้องหาพยานหลักฐานประกอบข้อสันนิษฐาน ซึ่งผู้กระทำความผิดส่วนใหญ่จะยอมรับสารภาพว่าเป็นยาเสพติดของตนเองและเพื่อจะเอาตัวรอดก็ต้องแจ้งกับเจ้าหน้าที่ว่ายาเสพติดที่ตรวจพบนั้นตนมีไว้เพื่อเสพ

ดังนั้น เมื่อยังไม่มี ความชัดเจน ในบทกำหนดโทษฐานมีไว้ในครอบครอง ซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพตามมาตรา 164 และมีได้มีมาตรการทางกฎหมายในมาตราใดกล่าวถึงกระบวนการอื่นที่ใช้แก้ปัญหาหากเกิดกรณีดังกล่าวขึ้น ประกอบระยะเวลาทางกฎหมายที่ให้อำนาจในการพิสูจน์ของเจ้าหน้าที่มีอยู่จำกัด เพื่อเป็นการอุดช่องว่างของกฎหมายและให้การบำบัดรักษาสืบผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายยาเสพติด จึงเห็นควรแก้ไข โดยเพิ่มขั้นตอน หลักเกณฑ์ ในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้กระทำความผิดในฐานฐานมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ ตามมาตรา 164 ที่ประสงค์จะเข้ารับการบำบัด

2. ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาและสถานที่ในการดูแลผู้ติดยาเสพติดชั่วคราว โดยกฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือ ตำรวจ มีหน้าที่และอำนาจ ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา 115 บัญญัติว่า “ เพื่อประโยชน์ในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้ 6) เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตาม 1) 2) 3) 4) และ 5) และเพื่อส่งตัวผู้นั้นไปยังสถานพยาบาลยาเสพติด จะให้บุคคลนั้นอยู่ในความดูแลเป็น

การชั่วคราวได้ แต่ต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ตรวจ หรือทดสอบว่าบุคคลนั้นมีสารเสพติดอยู่ในร่างกาย ” โดยเป็นหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติด เพื่อจะนำตัวผู้ติดยาเสพติดส่งตัวไปยังสถานพยาบาลยาเสพติด(ศูนย์คัดกรอง) โดยให้ผู้ติดยาเสพติดอยู่ในความดูแลเป็นการชั่วคราวของเจ้าหน้าที่ไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ตรวจ หรือทดสอบว่าบุคคลนั้นมีสารเสพติดในร่างกาย เพื่อตรวจสอบประวัติ ซึ่งการตรวจสอบประวัตินั้นก็เพื่อพิจารณาว่า ผู้เสพคนนั้นจะต้องไม่มีลักษณะต้องห้าม โดยห้ามมิให้ควบคุมตัว และไม่ได้กำหนดสถานที่ในการดูแลผู้ติดยาเสพติดเป็นการชั่วคราวไว้ เมื่อมีระยะเวลาจำกัดและสถานที่ดูแลชั่วคราวไม่ชัดเจน หากเจ้าหน้าที่ส่งตัวผู้ติดยาเสพติดไปยังสถานพยาบาลยาเสพติดไม่ทัน อาจด้วยสาเหตุเพราะเป็นเวลาที่สถานพยาบาลยาเสพติดปิดทำการ การเดินทางของเจ้าหน้าที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร หรือยังตรวจสอบประวัติผู้ต้องหาไม่แล้วเสร็จ เมื่อเกิดเหตุดังกล่าวขึ้น ก็ไม่มีบทกฎหมายใดให้อำนาจหรือกำหนดแนวทางปฏิบัติว่าต้องปฏิบัติกับผู้ติดยาเสพติดในขณะนั้นเช่นไร ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติตามมาว่า เจ้าหน้าที่ควรจะควบคุมตัวผู้ติดยาเสพติดไว้ หรือปล่อยตัวผู้ติดยาเสพติดไปก่อนชั่วคราว เมื่อกฎหมายไม่ได้บัญญัติให้อำนาจไว้หากจะควบคุมตัวเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ จึงไม่กล้าที่จะควบคุมตัวผู้ติดยาเสพติดไว้ เพราะ ไม่มีความชัดเจนในเรื่องสถานที่ และสิ่งที่จะถูกผู้ติดยาเสพติด ญาติของผู้ติดยาเสพติด หรือผู้ดูแลเรื่องสิทธิมนุษยชนร้องเรียนในเรื่องอำนาจในการดูแล หรือควบคุมตัวไว้ได้ และหากเจ้าหน้าที่เลือกจะปล่อยตัวผู้ติดยาเสพติดไปก่อนแล้วค่อยนัดหมายให้มาพบในเวลาที่สถานพยาบาลเปิดทำการหรือไปติดตามตัวมาในภายหลัง อาจเป็นการยากที่ผู้ติดยาเสพติดจะกลับมาพบเจ้าหน้าที่ และเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ตรวจพบ แทนที่กฎหมายจะบัญญัติให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นกระบวนการไปในคราวเดียว

3. ปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายหลังการเข้ารับการบำบัดรักษา

ตามมาตรา 114 วรรคสองและวรรคสาม บัญญัติว่า “เมื่อผู้สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาตามวรรคหนึ่งเข้ารับการบำบัดรักษาและปฏิบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษา และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา จนได้รับการรับรองเป็นหนังสือว่าเป็นผู้ผ่านการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจจากหัวหน้าสถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ผู้นั้นไม่มีความผิดในมาตราดังกล่าว

หากผู้เข้ารับการบำบัดรักษาตามวรรคหนึ่งหลบหนี หรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาจนครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้สถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจัดทำประวัติ ข้อมูล และพฤติกรรมของผู้หลบหนี หรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาดังกล่าวเพื่อประโยชน์ในการพิจารณาให้เข้ารับการบำบัดรักษาตามวรรคหนึ่ง ”

ซึ่งเมื่อผู้สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาและปฏิบัติครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ให้ผู้นั้นไม่มีความผิด และหากผู้เข้ารับการบำบัดรักษาหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษา ก็ให้สถานพยาบาล

ยาเสพติดจัดทำประวัติ ข้อมูล และพฤติกรรมของผู้หลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาให้เข้ารับการบำบัดรักษาครั้งต่อไป

จากปัญหาดังกล่าว จะเห็นได้ว่า หากผู้เสพ หรือผู้ครอบครองยาเสพติด เมื่อถูกตรวจพบจากเจ้าหน้าที่และสามารถสมัครใจเข้าบำบัดรักษาในสถานพยาบาลยาเสพติดได้โดยไม่จำกัดจำนวนครั้งในการบำบัดรักษา และหากผู้บำบัดหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาให้สถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จัดทำประวัติและไม่มีคามผิด ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดไม่มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้การแพร่ระบาดของยาเสพติดในหมู่บ้านชุมชน ไม่สามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดได้ และกลุ่มเครือข่ายยาเสพติด อาจใช้ช่องว่างของกฎหมาย และไม่เกรงกลัวกฎหมายในการปราบปรามยาเสพติด หากถูกตรวจพบ หรือถูกจับกุม ก็สามารถสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกดำเนินคดี แม้จะหลบหนี หรือไม่ให้ความร่วมมือก็ไม่มีคามผิดตามบทบัญญัติของกฎหมาย

ดังนั้น หากจะแก้ไขปัญหายาของผู้เสพ ผู้ติดยาเสพติด จะต้องเข้าใจสถานะแวดล้อมของตัวผู้เสพ ซึ่งทุกส่วนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายา จะต้องใช้หลักมนุษยธรรมเข้ามาร่วมด้วย การแก้ไขต้องใช้ทั้งคุณและโทษประกอบกัน เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติ จึงเห็นควรกำหนดจำนวนครั้งของการบำบัดรักษา และบทลงโทษกรณีหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษา กำหนดเป็นมาตรการทางกฎหมาย

จากที่ได้ทำการศึกษาปัญหาการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 ผู้ศึกษาพบว่า เพื่อการบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย จึงมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 มาตรา 114 วรรคแรก ในเรื่องการตรวจพิสูจน์เมื่อตรวจพบผู้ที่มีพฤติกรรมอันควรสงสัยว่ากระทำความผิด โดยเพิ่มขึ้นตอน หลักเกณฑ์การพิจารณาในตัวผู้ติดยาเสพติด ในความฐานมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพตามมาตรา 164 ที่ประสงค์จะเข้ารับการบำบัดในเรือนของเงื่อนไขความสมัครใจของผู้ที่กระทำความผิด โดยแบ่งเป็น 2 กรณี กล่าวคือ ผู้กระทำความผิดฐานเสพ ยาเสพติดตามมาตรา 162 และตามมาตรา 163 ให้ใช้วิธีการและหลักเกณฑ์ตามเดิม ในส่วนความผิดฐานมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพตามมาตรา 164 ให้เจ้าหน้าที่สอบถามเบื้องต้นก่อนว่าจะสมัครใจเข้ารับการบำบัดหรือไม่ หากสมัครใจให้เจ้าหน้าที่ส่งตัวผู้กระทำความผิดไปศาล หรือหน่วยงานที่กำหนดขึ้น เพื่อพิจารณาพิสูจน์ถึงเจตนาของผู้กระทำความผิด

จากเดิมที่บัญญัติว่า

“ในกรณีที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจตรวจพบผู้ที่มีพฤติกรรมอันควรสงสัยว่า กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดตามมาตรา 162 หรือ มาตรา 163 หรือมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ ตามมาตรา 164 ถ้าไม่ปรากฏว่า ผู้นั้นเป็นผู้ต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดอื่น ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับโทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล

“ไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม หรือมีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่น หรือสังคมที่เกิดจากโรคทางจิตและประสาท หรืออาการที่เกิดจากฤทธิ์ของยาเสพติดที่ใช้ และสมัครใจ เข้ารับการบำบัดรักษาให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือฝ่ายปกครองหรือตำรวจส่งตัวผู้นั้นไปสถานพยาบาล ยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรองต่อไป”

โดยแก้ไขเป็น

“ในกรณีที่เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจตรวจพบผู้ที่มีพฤติกรรมอันควรสงสัยว่า (1) กระทำความผิดฐานเสพยาเสพติดตามมาตรา 162 หรือ มาตรา 163 ถ้าไม่ปรากฏว่า ผู้นั้นเป็นผู้ต้องหา หรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดอื่น ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับโทษ จำคุกตามคำพิพากษาของศาล ไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม หรือมีพฤติกรรมที่ อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่น หรือสังคมที่เกิดจากโรคทางจิตและประสาท หรืออาการที่เกิดจากฤทธิ์ของยา เสพติดที่ใช้ และสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ส่งตัว ผู้นั้น ไปยังสำนักงานคณะกรรมการบำบัดรักษา ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้ คณะกรรมการบำบัดรักษา มีคำสั่งส่งตัวผู้นั้น ไปยังสถานพยาบาลยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรองต่อไป (2) กระทำความผิดฐานมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติดเพื่อเสพ ตามมาตรา 164 ถ้าไม่ปรากฏว่า ผู้นั้นเป็น ผู้ต้องหาหรืออยู่ในระหว่างถูกดำเนินคดีในความผิดอื่น ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษจำคุก หรืออยู่ในระหว่างรับ โทษจำคุกตามคำพิพากษาของศาล ไม่มีพฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นหรือสังคม หรือมี พฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่น หรือสังคมที่เกิดจากโรคทางจิตและประสาท หรืออาการที่เกิด จากฤทธิ์ของยาเสพติดที่ใช้ และสมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา หากปริมาณยาเสพติดที่ตรวจพบมีปริมาณไม่ เกินตามที่กฎกระทรวงกำหนด ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือ ฝ่ายปกครองหรือตำรวจควบคุมตัวผู้นั้น ไปยังสำนักงานควบคุมชั่วคราว ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงสาธารณสุข ระหว่างรอศาลมีคำสั่งส่งตัวผู้นั้น ไปยังสถานพยาบาลยาเสพติดหรือศูนย์คัดกรองต่อไป”

2. เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ. 2564 มาตรา 115 (6) ในเรื่องระยะเวลา ที่อยู่ในความควบคุมชั่วคราวของเจ้าหน้าที่ และเพิ่มเติมกำหนดสถานที่ที่อยู่ในความดูแลเป็นการชั่วคราว ให้ชัดเจน เพื่อสร้างความชัดเจนในการปฏิบัติงานและเจ้าหน้าที่จักได้มีระยะเวลาเพียงพอในการตรวจสอบ ประวัติผู้กระทำผิดให้ถูกต้องครบถ้วนเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

จากเดิมที่บัญญัติว่า

“เพื่อประโยชน์ในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

6) เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตาม 1) 2) 3) 4) และ 5) และเพื่อส่งตัวผู้นั้นไปยังสถานพยาบาล ยาเสพติด จะให้บุคคลนั้นอยู่ในความดูแลเป็นการชั่วคราวได้ แต่ต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ตรวจ หรือทดสอบว่าบุคคลนั้นมีสารเสพติดอยู่ในร่างกาย”

โดยแก้ไขเป็น

“เพื่อประโยชน์ในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ให้เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. หรือพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

6) เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตาม 1) 2) 3) 4) และ 5) และเพื่อส่งตัวผู้นั้นไปยังคณะกรรมการ บำบัด หรือ ศาล จะให้บุคคลนั้นอยู่ในความดูแลเป็นการชั่วคราวได้ ณ สำนักงานคณะกรรมการบำบัดรักษา หรือสำนักงานควบคุมผู้ติดยาเสพติดชั่วคราว ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงสาธารณสุข แต่ต้องไม่เกิน สี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ตรวจ หรือทดสอบว่าบุคคลนั้นมีสารเสพติดอยู่ในร่างกาย ”

3. เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 114 วรรคสอง และวรรคสาม ในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย หลังการเข้ารับการบำบัดรักษา โดยปรับปรุงกฎหมายให้มีขั้นตอนมารองรับและมีบทลงโทษที่ควบคุม ให้ผู้ติดยาเสพติดเกรงกลัวว่าหากหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดแล้ว จะมีมาตรการหรือ บทลงโทษตามมาเช่นไร ซึ่งน่าจะส่งผลให้ผู้ติดยาเสพติดให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาจนครบถ้วน ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนด อีกทั้ง เห็นควรเพิ่มขั้นตอนการดูแลติดตาม (After care) หลังเสร็จสิ้นการบำบัดรักษาไว้ในกฎหมาย เพื่อป้องกันมิ ให้ผู้ผ่านการบำบัดรักษากลับไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดซ้ำอีก

จากเดิมที่บัญญัติว่า

“เมื่อผู้สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาตามวรรคหนึ่ง เข้ารับการบำบัดรักษาและปฏิบัติครบถ้วนตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนดโดยประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา จนได้รับการรับรองเป็นหนังสือว่า เป็นผู้ผ่านการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจจากหัวหน้า สถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดให้ผู้นั้นไม่มีความผิดในมาตราดังกล่าว

หากผู้เข้ารับการบำบัดรักษาตามวรรคหนึ่งหลบหนี หรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาจน ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้สถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จัดทำประวัติ ข้อมูล และพฤติกรรมของผู้หลบหนี หรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาให้เข้ารับการบำบัดรักษาตามวรรคหนึ่ง ”

โดยแก้ไขเป็น

“เมื่อผู้สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษาตามวรรคหนึ่ง เข้ารับการบำบัดรักษาและปฏิบัติครบถ้วนตาม หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนดโดยประกาศใน ราชกิจจานุเบกษา จนได้รับการรับรองเป็นหนังสือว่า เป็นผู้ผ่านการบำบัดรักษาเป็นที่น่าพอใจจากหัวหน้า สถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ไม่เกินกว่า 3 ครั้ง และรายงานตัวต่อ เจ้าพนักงานผู้ดูแลติดตาม ที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนดครบตามหลักเกณฑ์ ให้ผู้นั้นไม่มีความผิดในมาตราดังกล่าว

หากผู้เข้ารับการบำบัดรักษาตามวรรคหนึ่งหลบหนี หรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาจน ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดกำหนด

โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ให้สถานพยาบาลยาเสพติดหรือสถานฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด จัดทำประวัติ ข้อมูล และพฤติกรรมของผู้หลบหนี หรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาดังกล่าว เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาให้เข้ารับการบำบัดรักษาตามวรรคหนึ่ง หากหลบหนีหรือไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษาเกินกว่า 3 ครั้ง ให้รายงานพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานดำเนินคดี ”

เอกสารอ้างอิง

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. **หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2565.

คณิต ฌ นคร. **กฎหมายอาญาภาคทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563.

_____. **กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2563.

บรรเจิด สิงคะเนติ. **หลักพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560**.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2562.

พรเพชร วิชิตชลชัย. **คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนัก
อบรมศึกษากฎหมายเนติบัณฑิตยสภา, 2555.

อาภาศิริ สุวรรณานนท์. **การวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบการดำเนินงานด้านการบำบัดรักษา**

ผู้ติดยาเสพติด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, 2562.

วิทยานิพนธ์

กาญจนา คุณารักษ์. “การพัฒนารูปแบบการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำเกี่ยวกับยาเสพติด: กรณีศึกษา
สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.” วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร,
2555.

ฐาปนี อัมวิเศษ. “ปัญหาเกี่ยวกับการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยา
ยาเสพติด พ.ศ.2545 .” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต,สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2559.

วิญญู คำโนนม่วง. “มาตรการทางกฎหมายในการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

กฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

ประมวลกฎหมายยาเสพติด พุทธศักราช 2564

ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

กฎกระทรวง การดำเนินการเพื่อบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด พุทธศักราช 2565